

Živan Bezić

FOTOGRAFIRANJE U CRKVI

Razvoj tehnike donio nam je mnoge blagodati, ali i nove probleme, kako u građanskom životu tako i u crkvenom. To što vrijedi za tehniku uopće, vrijedi i za fotografiranje posebno. Koliko god je tehnika snimanja pružila brojne prednosti za evangelizaciju i dokumentaciju kršćanskog djelovanja, sobom je donijela i neke probleme.

Jedan od njih je i ovaj: je li pametno, svrsishodno i liturgijski opravdano obavljati snimanja u crkvenim zgradama, osobito za vrijeme bogoslužja?

Crkveni propisi

O tom pitanju imamo malo teoloških rasprava, a tako isto i crkvenih dokumenata. Od crkvenih dokumenata za opću Crkvu poznato mi je samo da je papa Pavao VI. u svojoj enciklici *Eucharisticum Mysterium* (25. V. 1967.) dao slijedeću uputu: neka se prigodom snimanja u crkvi pazi da se ne ometaju sv. obredi, osobito misa. Pri tome neka se postupa diskretno i neka se obdržavaju norme dane od mjesnih ordinarija (br. 23).

A pravila propisana od mjesnih oblasnika vrlo su rijetka. Tako su meni poznate samo dvije mjesne crkvene odluke o snimanju u crkvama. Jedna potječe od Nadbiskupskog ordinarijata u Zagrebu (*Službeni vjesnik zagrebačke nadbiskupije*, br. II, g. 1969, str. 24-25), a druga od Liturgijske komisije španjolskog episkopata (*Notitiae*, vol. 208, br. 11, g. 1983, str. 729-730).

Prema tome, u slijedećim razmišljanjima oslanjat ćemo se na dvije spomenute odluke, na vlastito iskustvo te na primjedbe nekih kolega u vezi s njihovim iskustvima.

Najprije par riječi o snimanju u crkvi izvan službe Božje.

Fotografiranje izvan bogoslužja

Što se tiče snimanja crkvenih zgrada izvana, nema nikakvih poteškoća. Crkva je javni objekt i svatko ga ima pravo snimati s bilo kojim sredstvom (crtanje, slikanje, fotografiranje, filmsko i televizijsko snimanje) koje nije štetno po samo zgradu.

Kad se radi o snimanju crkvene ponutrice, pa i onda kad se u njoj ne odvijaju nikakvi obredi, tu mogu nastati razni zapletaji.

Najprije valja reći da ćemo kao vlasnici i upravitelji crkava i bogomolja rado dozvoliti fotografiranje pojedinih dijelova ili cjelokupnost unutrašnjosti svoje crkve kad se to traži u bilo koju plemenitu svrhu. Može nas samo radovati, ako neki vjernik želi imati u svom albumu sliku svoje crkve, ako neki turist želi ponijeti snimku kao uspomenu na svoj boravak među nama ili ako koji zaljubljenik umjetnosti hoće da ima kopiju nekoga vrijednog umjetničkog predmeta iz naše crkve.

Umjetnicima, konzervatorima i zastupnicima sličnih znanstvenih ustanova nikada nećemo praviti smetnje kad im trebaju snimci naših vjerskih objekata. No, oni nemaju pravo na umnažanje ni komercijaliziranje takvih slika.

Ako izdavačke kuće ili slične komercijalne ustanove žele snimati ponutrice naših crkava, s njima valja sklopiti pismeni ugovor o uvjetima snimanja i objavljivanja. Pri tome je najbolje držati se uputa Pravilnika dijecezanskog muzeja u Zagrebu. U ugovoru će se ustanoviti oblik i količina nagrade za snimanje i objavljivanje materijala.

Kada nam pristupe profesionalni fotografi s probitačnim namjerama, i s njima ćemo sklopiti pismeni ugovor (ako su nam nepoznati, nije dovoljan usmeni dogovor). Od slikara amatera tražit ćemo dvije kopije za župski arhiv. Njima nije dozvoljeno umnažanje fotosa niti trgovanje s njima.

Zagrebački duhovni stol je u spomenutoj odluci dao vrlo mudro upozorenje za upravitelje crkava i samostana. Moramo držati na pameti da bi zahtjev za fotografiranje crkve mogao ponekad biti samo podvala lopova za bolju i sigurniju pripravu u svrhu provale ili pljačke *Videant parochi ne quid ecclesia detrimenti capiat!*

Snimanje za vrijeme obreda

Za vrijeme liturgijskih obreda u crkvi načelno nije dozvoljeno nikakvo snimanje.

Razlozi leže na dlanu. Svako takvo snimanje, bilo s kojim tehničkim sredstvom, ometa pobožno obavljanje obreda i zajedničku molitvu. Nekada znači i grubo narušavanje liturgijskih propisa. Vjernici

su u tim prigodama redovito rastreseni jednako kao i liturg te nemaju uvjeta za sabrano sudjelovanje u sv. obredima. Svaki strani vanliturgijski zahvat profanira bogoslužje i odvraća pažnju od glavne svrhe bogostovnih okupljanja.

Posebno tešku smetnju za službu Božju predstavlja televizijsko snimanje u crkvi. Sa svojom brojnom aparaturom, blicevima i množinom operatera televizijski prijenos uvijek narušava svetost čina i sabranost molitelja.

Ipak se katkada mogu pojaviti ozbiljni razlozi za dozvolu fotografskog ili televizijskog snimanja svetih obreda. U svakom slučaju dozvola će se davati samo *iznimno* i samo rijetko. To može biti slučaj prigodom velikih vjerskih svečanosti (jubileji, posvete, kongresi, posjet pape i sl.) kad bi veliki broj vjernika želio pratiti sv. obrede, a nije im moguća fizička prisutnost.

Mogu nastupiti i drugi važni razlozi u prilog snimanju, kao npr.:

- razlozi evangelizacije i apostolata,
- povijesna važnost događaja,
- dokumentacija zbivanja,
- čuvanje obiteljskih, župskih i biskupijskih uspomena.

Slična snimanja nikada nećemo dozvoliti u lukrativne svrhe, ni u korist našu ni u korist snimatelja. Duhovno dobro je nad svakim drugim dobrom. Stara simonija se znađe uvući u Crkvu prerušena u novo ruho, gotovo neprepoznatljiva.

Kad snimanje obavljaju prijatelji i rodbina svečara (npr. kod krštenja, vjenčanja, sprovoda i sl.), ako će to učiniti na diskretan i doličan način, nećemo se protiviti uzimanju snimaka.

Uz koje bismo *uvjete* mogli udijeliti dozvolu za snimanje sv. obreda ili drugih zbivanja za vrijeme bogoslužja u crkvi?

1. Da to traži dobro vjere i Crkve (kako smo naveli gore),
2. da snimanje bude umjereno, dolično i svedeno na ono što je najnužnije,
3. da se obavlja nenametljivo i tiho, osobito za vrijeme službe riječi, posvete i pričesti,
4. da se vrši s najvećim poštovanjem,
5. da se ne vrši u prezbiteriju niti u neposrednoj blizini oltara,
6. sa što manjim brojem izvođača i aparata. Tehnika mora stupiti u posljednji plan.

Ako snimanje vrši sama Crkva, sa svojim ljudima i vlastitim sredstvima, pretpostavljamo da će se gornji uvjeti savjesno poštivati. Ako

to obavljaju svjetovne osobe ili ustanove, treba s njima pismeno ugovoriti poštivanje navedenih uvjeta i način objavljivanja. Crkva ima pravo na kopiju svih snimaka.

Tko će dati dozvolu za snimanje u crkvi, bilo za vrijeme obreda bilo izvan tog vremena? Ako se radi o običnom fotografiranju, to može dopustiti sam župnik ili upravitelj crkve. Kad se radi o televizijskom ili filmskom snimanju, potrebna je dozvola ordinarijata. Posebno valja biti oprezan kod filmskog snimanja u profane svrhe. Prije valja proučiti *libretto*, scenarij i knjigu snimanja, tražiti garancije za poštivanje sakralnosti te obavljati nadzor za vrijeme snimanja. Sve se to utanači posebnim pismenim ugovorom. Kad se film upotrebljava u nevjerske svrhe (o protuvjerskim nema ni govora), dobro je tražiti i odgovarajuću nadoknadu.

Kad je već sklopljen sporazum o snimanju, valja na to snimanje pripremiti i snimatelje i snimane i sve prisutne vjernike. Snimatelje će se upozoriti na njihove dužnosti već kod razgovora i ugovora o snimanju. Posebno ćemo ih upozoriti na dogovorena pravila ponašanja uoči samoga snimanja. Prije početka obreda valja upoznati i vjernike s onim što će se zbivati i zamoliti ih da ne obraćaju pažnju na tok i čin snimanja. Preporučit ćemo im potrebitu sabranost.

Prigodom prve pričesti

Danas, kada gotovo svaki građanin ima vlastiti fotografski aparat, za župnika i vjeroučitelja je svečanost prve pričesti postala prava pokora. Osim profesionalnih fotografa koji tom prigodom žele nešto zaraditi (to im je zanat!), tu je i čitava armija rođaka, kumova i prijatelja koji žele vizuelno ovjekovječiti taj događaj.

Tkogod je imao prigode prisustvovati prvopričesničkim slavljinama, bio je svjedok žalosnih i sablažnjivih prizora.

Za vrijeme čitave mise oko se motaju brojni fotografi i snimatelji. Neumorno bljeskaju i škljocaju odasvuda, sa svih pozicija, u zgodan i nezgodan čas. U crkvi stvaraju sajamski štimung, razbijaju sabranost djece i vjernika, kvare pobožnost. Roditelji i tetke namještaju svoje mezimce (a ne zaboravljaju ni na vlastitu pozul!).

Najgore nastupa u samom času pričešćivanja. Tada fotografi postaju jedini *magistri caeremoniarum*. Pričesnik propisno pozira i škilji na fotografa. Mamice još u posljednji čas dotjeruju haljine, frizure i vjenčice na dječjim glavama. Pričestitelj s hostijom u ruci mora čekati na mig snimatelja. Pravi teatar! To je oskvrnjivanje euharistijske svetinje. Zagađivanje svetosti čina. Degradacija sakramenta. Deformacija bogoslužja.

Razumljivo je da ne možemo zabraniti fotografiranje pričesnika i čina pričešćivanja. Ali, smijemo li i sami upasti u obeščašćivanje sve-

tosti sakramenta i pristati na igru taštine? Smijemo li kumovati izobličavanju svetih obreda?

Dužnost nam je sve poduzeti da se izbjegnju opisani neredi. Još prije dana pričesti moramo upozoriti na spomenute pretjeranosti i djecu i roditelje i snimatelje i sve vjernike. Napose valja upozoriti na svetost časa prisutne fotografe. Svoj posao moraju obavljati s dužnim poštovanjem, tiho i neupadno. Još ćemo jednom ponoviti svoje preporuke na početku pričesne svečanosti i prije samog čina. Pričestitelj će dijeljenje sakramenta obavljati bez osvrta na fotografe, ali polako i skladno da i oni mogu bez nervoze izvršiti svoj »zadatak«.

Poslije obreda neka se slikaju — pojedinačno i grupno — do mile volje. Još bolje, ako to obave pred crkvom.

Slične probleme doživljujemo i prigodom ostalih obreda, naročito krštenja, vjenčanja, krizme, pokopa itd. U svim tim prigodama nećemo ljudima uskrasiti veselje uzimanja slikovnih uspomena (koje u kasnijim životnim krizama mogu biti i spasonosne), ali uvijek čuvajući svetost čina, časa i mjesta. Imat ćemo na pameti u prvom redu dobro duša i slavu Božju (ne ljudsku!).

Marko Babić

PROSNI DANI I KVATRE

»Opća uredba o liturgijskoj godini i kalendaru« već je 1969. g. prestupila pojedinim biskupskim konferencijama da odrede »vrijeme i smisao slavljenja prosnih dana i kvatri kako bi se oni mogli prilagoditi potrebama različitih krajeva i vjernika« (OU br. 46). Naša Biskupska konferencija je tek ove godine odredila da se »obnavlja slavlje kvatri kao četiriju tjedana u godini ... i liturgija Prosni dana kao uobičajena molitvena liturgija dana uoči Uzašašća Gospodnjega«. ¹ Za područje splitsko-makarske nadbiskupije Sveta je Stolica već odobrila obrasce za prosne dane. Po odluci splitsko-makarskog ordinarija »obred koji će biti odobren u bliskoj budućnosti za Jugoslaviju pod naslovom 'Kvatri i prosni dani' nije obavezan za (tu) nadbiskupiju«. ²

Obavljanje liturgije prosnih dana i kvatara na našem području zgodna je prigoda da se prisjetimo, barem ukratko, značenja tih dana i smisla njihova slavljenja, da svratimo pozornost na nove naglaske i potaknemo razmišljanje o konkretnim pothvatima.

Određujući svrhu prosnih dana i kvatara, već spomenuta Opća uredba o liturgijskoj godini i kalendaru kaže: »Na prosne dane i

¹ Usp. Vjesnik Nadbiskupije zagrebačke, br. 2/1984. 71-72.

² Vjesnik Splitsko-makarske nadbiskupije, br. 6/1983, 39